

Lednicko-valtický areál – jedinečný prostor zahradní a krajinářské architektury

P. Krejčířík, A. Salašová: The Lednice-Valtice Complex – the Unique Garden and Landscape Architecture Area. Život. Prostr., Vol. 39, No. 3, p. 143 – 148, 2005.

The composition of Lednice-Valtice area is based on two main centres to which the conception of landscape design is submitted. Chateau parks in Lednice and Valnice developed in the context of the world landscape design. It is possible to say that in the gardens all important art epochs and influences in garden visage are presented. Preserved rests of the landscape design are regarded an important cultural heritage and part of the national identity. Cultural value of these areas does not lie only in the high concentration of architectural follies and landscape design, as it used to be interpreted. Preserved spatial connections of landscape composition and its symbolic meanings are extremely valuable. The fact that the landscape, in comparison with architecture of garden, changes its character along with the change of social and economic situation, makes difficult the overall preservation of the designed landscape. The application of the traditional "conservation" methods of the care after historical monument is very problematic from the viewpoint of future development of relatively extensive areas.

V kontrastní krajině teplé Valtické pahorkatiny a původních lužních lesů dolního toku řeky Dyje, mezi hranicemi se Slovenskem a Rakouskem se nachází unikátní prostor světových hodnot: Lednicko-valtický areál. Území o celkové rozloze přibližně 200 km² člověk po dlouhá staletí citlivě a kontinuálně přetvářel do podoby komponované krajiny charakteru okrasného statku – *ferme ornée*. Díky své jedinečnosti a krajinářské kvalitě byl tento areál 7. prosince 1996 zapsán do Seznamu světového dědictví.

Lednicko-valtický areál se nachází v území pravěké ekumeny, na okraji Biosférické rezervace Pálava, osídlené prokazatelně již v paleolitickém období před asi 27 000 lety. Od té doby se zde vystřídaly nejrůznější civilizační vlivy: území zasáhla halštatská a laténská kultura, pobyt římských legií, příchod Slovanů, tatarské a turecké vpády, vlivy německého, habánského a židovského osídlení, kolonizace balkánskými národy, ale především dlouhodobé feudální panství rodu z Liechtensteinu (od r. 1322).

Rod Liechtensteinů patřil po dlouhou dobu, zejména pak po Bílé hoře, k prominentním na císařském dvoře, a to nejenom z hlediska politické a ekonomické moci. Osvícenství lichtenštejnských knížat se odrazilo v jejich

vztahu k umění a architektuře. Na svém majetku v Lednicko-valtickém areálu pak vytvořili ukázkou nejenom prosperujícího, ale i umělecky koncipovaného statku. Je unikátní, že tento osvícenský trend můžeme sledovat v území již od dob renesance, zejména pak ale baroka a romantizmu, a to v nebyvalém měřítku.

Kompoziční principy a vazby

Kompozice Lednicko-valtického areálu je postavena na dvou ohniscích, kterým je podřízeno další uspořádání kulturní krajiny. Obě jádra mají středověký původ a obě byla v průběhu historie přestavovaná. Prvním ohniskem jsou Valnice – rodové sídlo knížat z Liechtensteinu, které přestavbou získalo raně barokní podobu, projevující se v architektonických znacích a vnější siluetě. Z Valtic vybíhají paprscité aleje, které podle barokních principů organizují území a podtrhují jednoznačnou osnovu cest. Město se uplatňuje v dálkových pohledech, kterým zejména od západu dominuje budova kostela Nanebevzetí Panny Marie.

Druhé ohnisko – letní rezidence Lednice, ztratilo svou renesanční, později i barokní podobu a bylo podstatným způsobem přestavěné v období romantizmu

na přelomu 18. a 19. století. Lednický zámek se v dálkových pohledech (s výjimkou pohledu od Janohradu) neuplatňuje; krajina má spíše interiérový charakter. Prostor Lednice je v dálkových pohledech zastoupený nezaměnitelnou siluetou minaretu.

K prvním významným krajinářským zásahům v areálu patřilo založení tzv. Lednických rybníků v období renesance. Soustava rybníků, která vznikla přehrazením potoku Včelínek protékajícího napříč oběma sídlí přibližně v místě bývalé zemské hranice, byla dokončena r. 1418 stavbou Nesytu (největšího rybníku na Moravě, 322 ha). V téže době byly přestavěny oba zámky a vybudovány rozsáhlé renesanční zahrady.

Další velké přeměny krajiny nastaly v období baroka (17. – 18. století). Krajina byla organizována soustavou přímých, hvězdicovitě uspořádaných alejí, které spojovaly město Valtice s okolím. V té době byly také přestavovány zámky ve Valticích i Lednici, vznikly krásné barokní sakrální stavby, formovaly se barokní zámecké zahrady. Na knížecím dvoře působila celá řada významných umělců: Johann Bernhard Fischer von Erlach, Domenico Martinelli z Luccy, Giovanni Giacomo Tencalla. Baroko znamenalo nejenom rozvoj umění, ale i rozkvět zemědělství a lesnictví, a také rozvoj sídelních struktur v území, který se významnou měrou podílel na formování krajiny. K významným krajinářským úpravám patřily četné obory a bažantnice, řešeny jako komponované prostory a často zdobeny drobnou architekturou a sochami.

Poslední etapou proměn a dotvoření celého areálu byl konec 18. století a první polovina 19. století, období romantizmu. Současně s romantickou přestavbou zámku byl v Lednici založený unikátní přírodní park a vytvořeny parkové úpravy kolem tzv. Lednických a Allahových rybníků. Území bylo doplněno romantickými stavbami, jako jsou zámky, chrámy, kaple, obelisky, ruiny, minaret apod. Celý krajinný prostor byl komponován podobně jako park. Využívání dálkových průhledů *point de vue* a množství příkladů sentimentálně tvořených partií jsou toho jasným důkazem. Systém je ukázkou organizace společenského života knížecího domu a jeho spojení s každodenní hospodářskou činností místního obyvatelstva. Po vzoru anglické krajinářské školy, jmenovitě tvorby „Capability“ Browna, se při formování Lednicko-valtického areálu v plné míře realizovala myšlenka spojení účelnosti a krásna.

Areál bylo možné přehlédnout z minaretu, tak jako chtěli vidět knížata z Liechtensteinu: krajina upravena v duchu osvícenectví, jako výkladní skříň tehdejšího Rakousko-Uherského mocnářství.

V období romantizmu se přebudovávaly některé starší krajinářské úpravy, např. Lednické rybníky. Kolem posledních tří byla vytvořena velkorysá parková úprava doplněná stavbami 5 zámečků, tzv. saletů. Salety urč-

jící prostor rybníků pocházejí až z počátku 19. století. Nejprve byl přestavěn Nový dvůr (1809 – 1810), nově byl postaven Rybniční zámeček (1814 – 1816), Apollonův chrám (1818), Tři grácie (1824) a nakonec Hraniční zámeček (1826 – 1827). Rybniční zámeček, Apollonův chrám, Tři Grácie jsou umístěny na vyvýšeninách tvořících rámec rybníků. Hraniční zámeček stojí na místě, jehož středem protéká potok, který byl historickou hranicí mezi Rakouskem a Moravou.

Parkové úpravy se neomezily jenom na prostory zámeckých zahrad nebo rybníků. Areál byl doplněn celou řadou staveb, které sice plnily funkci stafáže (v Anglii tzv. *folies*), divadelní kulisy, ale současně měly hospodářský nebo společenský význam. Kolem každé byla pak vytvořena drobná parková úprava.

Výraznou stavbou – protipólem lednického minaretu – je na kopci Rajstna ve Valticích *Kolonáda*, ze které si možno přehlédnout celý areál. Po cestě z Valtic do Břeclavi je Břeclavská alej přerušena parkem u *Rendezvous*, stavby, která sloužila pro lovecké účely. Uplatňuje se v místních pohledech v okolní parkové ploše, z nichž nejzajímavější je pohled přes rybníček. V dálkových pohledech ji možno spářit z minaretu i z kolonády. Ze střechy je nádherný rozhled po vrcholech korun, které stavbu obklopují jako „zelené moře“.

V Bořím lese stojí ještě jedna stavba – kaple sv. Huberta. Neuplatňuje se v žádném dálkovém pohledu. Systém průseků v Bořím lese prošel dvoustoletým vývojem. S kompozičním záměrem byly navrženy pouze některé (Břeclavská a Lanžhotská alej), ostatní mají pouze hospodářskou funkci. Další stavby mimo pohledové vazby jsou zámečky Pohansko a Lány, tyto jsou komponovány jako samostatné prostory. Pohansko stojí na troskách bývalého slovanského hradiště. Z přirozených krajinných dominant je nejvýraznější kopec Vysoký roh, ze kterého je možné přehlédnout celý Lednicko-valtický areál.

Vzhledem k rozsahu se budeme zabývat pouze nejvýznamnějšími objekty (další informace Gill, 1999a, 1999b; Kučera a kol., 2000; Salašová, 2000).

- **Zámecký park v Lednici** se vyvíjel v kontextu vývoje světového zahradního umění, promítly se zde prakticky všechny významné umělecké slohy. Liechtensteinové, jako jeden z mála rodů sídlících na jednom místě nepřetržitě 750 let, přetvářeli nejprve okolí svých sídel, později sídla propojili systémem alejí, aby v počátku 19. století kultivovali krajinu v dodnes nebývalém měřítku a kvalitě.

První plán znázorňující zahradu u zámku v Lednici pochází z let 1647 – 1688 (v podkladech archivu MZA v Brně je uveden r. 1647, ale alej byla údajně vysazena r. 1656; horní omezení je r. 1688, kdy byla započata stavba jízdního). Jsou na něm zobrazeny tři zahradnické upravené plochy. První zahrada, na svoji dobu s rozsáhlým

a bohatě členěným ornamentem, se rozkládala před oranžérií z r. 1642 (Novák, 1997a). Další zahrada se rozprostírala na svahu mezi zámkem a řekou Dyje a byla terasovitě členěna. Její půdorys zůstal zachován i v dalších obdobích a stavební prvky byly později upraveny do barokní podoby, jak ji známe z Destelbachovy rytiny z r. 1720. Třetí zahradnický upravená plocha se nacházela v prostoru dnešního Růžového rybníka. Šlo o soustavu vodních kanálů ve tvaru kosočtverce, který byl dále členěn. Tento výrazný půdorys zůstal zachován ještě v klasicistní zahradě. S nástupem přírodně-krajinářských úprav byl přetvořen do již zmiňovaného rybníka s ostrovem.

V dalším zlomovém období (1785 – 1799) se na území dnešní Hubertky budovala rozsáhlá zahrada v klasicistním stylu. Úprava navazovala na tzv. *Lednickou hvězdu*, které je písemně doložena od r. 1692 (Novák, 1997b, s. 40). Pozůstatky cestní sítě a bazénů jsou na Hubertce patrné dodnes.

Nástup Jana Josefa I. na knížecí stolec (1805) znamenal i novou etapu ve vývoji parku a později celé okolní krajiny. Krajinářský park byl založen na území, které krátce před tím údajně vysoudili Liechtensteinové na obci. Vznikl velký Zámecký rybník s ostrovy, který se stal ústředním motivem parku. Z předchozí formální zahrady byly do nové dispozice začleněny stavby *Minaret*, *Akvaдукt*, *Čínský pavilon*, *Dianin chrám* (podrobněji Zatloukal, 2002). *Sluneční chrám*, který byl zbořen r. 1838 (Witzany, 1997, s. 45), ale ani v návrhu z r. 1805, ani na indikační skice z r. 1824 již znázorněn není. Pravidelná zahrada na *Hubertce* byla začleněna do nové koncepce úprav. Základní osy byly respektovány, ale zbytek kompozice dostal přírodní charakter.

Po období stafážní zahrady se park rozšiřuje do okolní krajiny. Za panování Jana Josefa I. (1760 – 1836) byla rozvinuta kompozice postavená na alejích založených Karlem Eusebiem (1611 – 684) a udržována následovně. Alois Josef I. (1759 – 1805) umístil první stavby mimo areál – *Obelisk* (1798), který ale byl součástí itineráře parku, jak dokládá Hummitzschova kresba (1840) a zámeček *Belvedere* (1802) u Valtic. Jeho bratr Jan Josef I. začal kultivovat prostor kolem Lednických rybníků. Nové stavby již nebyly podle vzorů francouzských *le jardin anglo-chinois*, ale obracely se k antice. Tyto stavby byly většinou opticky spojené s minaretem. Ve vlastním parku došlo postupně ke zjednodušování a rafinovanému propracování kompozice. Stavby postupně ztrácely na významu a uplatňovaly se právě v Lednicko-valtickém areálu. Několik ostrovů na zámeckém rybníku bylo zrušeno anebo spojeno. Park se postupně opticky uzavíral, zachovalo se pouze pohledové propojení s kostelem v Podivíně (dnes zarostlým) a na Janohrad (dnes nově otevřeným). Pokud chtěl tehdejší návštěvník vidět stavby v areálu, musel vystoupat na minaret. Uzavřený prostor parku narušil až prof. Scholz otevřením průhledů na Pálavu, Lovecký zámeček a dalších pohledů do krajiny. Za působení W. Laucheho (1883 – 1938) byl odstraněn *Čínský pavilon* a větší roli hrála promyšlená kompozice vegetace kultivovaná již od založení parku. Na mapě z r. 1863 je možné rozpoznat promyšlené průhledy cílící na jednotlivé solitéry.

Vznik historizující zahrady u zámku byl další vývojovou etapou. Území mezi farou a Slováckou ulicí bylo vykoupeno a domy srovnané se zemí. V r. 1904 byla přenesením *Benátské kašny* dokončena historizující formální úprava podle projektu architekta Michelioho, známá z literatury (Witzany, 1907). Parter se realizoval, až na drobné změny, dle dochovaného plánu. V nejnižší části se vybudovaly pouze cesty, okrajové lemy a centrální prvek. Zahrada byla projektována jako ze všech stran uzavřený komorní prostor ohraničený vegetací, zámkem a skleníkem. Krátce po založení bylo nejprve přepracováno *Perenetum*, kde zmizela prvotní úprava, která se v půdorysu dochovala dodnes v *Růžovně*. Od té doby se parter postupně zjednodušoval a postupně se změnil jeho charakter. Uzavřený prostor byl důmyslně rozčleněn bohatou vegetací mnoha pěstebních forem a bohaté druhové škály.

Poválečné období znamenalo pro objekt spíše stagnaci. Prvotní erudované zásahy obohatily park o nové druhy, až na výjimky byly pokračováním v principech

1. Lednice – partner před zámkem bude letos doplněn o automatickou závlahu. Palmový skleník obdržel r. 2003 cenu za rekonstrukci v soutěži Grand prix obce architektů. Foto: internetový zdroj

2. Formální zahrada ve Valticích v r. 1793. Codex Liechtenstein

především tvůrců. Po odchodu profesora Scholze se pro nedostatek financí péče omezovala spíše na udržování stavu.

Východiska obnovy. Pro zámecký park v Lednici je velmi důležité a charakteristické to, že jednotlivé etapy vývoje parku se překrývají, a jsou podvědomě čitelné i v pozdějších vrstvách. Dobře zachovalé mapové podklady dokumentující jednotlivé vývojové etapy parku umožňují detailní studium tohoto jedinečného díla zahradního umění. Po převedení do jednotného měřítká a grafiky by bylo možné porovnat jednotlivé vývojové fáze. Shromážděné historické podklady umožňují ve všech podstatných místech objektu rozhodnout, jaký bude další postup obnovy.

. Zámecký park ve Valticích. Také valtický zámek patřil pánům z Liechtensteinu. Původní gotická tvrz ze 13. století byla později přestavěna v renesančním stylu a v letech 1643 – 1730 upravena do barokní podoby. V r. 1643 byly dostavěny konírny s nárožními věžemi, r. 1659 následovala stavba jízďárny. Přesto zůstával valtický zá-

mek "pevností" a odporoval představám moderního sídla, jako ho Karel Eusebius popsal ve svém *Díle o architektuře* (kolem 1670). Zámecký komplex tvořilo deset křídel kolem tří nádvoří rozepjatých mezi starou gotickou věží v nejvyšší části sídla a věží nad vstupem do zámku. Příkopem s padacím mostem byl tento komplex oddělen od předzámčí s konírny a jízďárnou. Svou rozlohou se tento areál (Novák, 1997b) asi příliš nelišil od areálu českokrumlovského zámku. Přesto s ním Karel Eusebius nebyl spokojen a doporučoval svému synu, aby sídlo opustil a vystavěl zcela novou rezidenci na kopci Rajstně v místech, kde dnes stojí *Kolonáda*. Zahrady z této doby nejsou doloženy. Součástí sídla se staly až při barokní přestavbě, kdy je na Delsenbachově rytině znázorněn pravděpodobně neuskutečněný návrh zahrad.

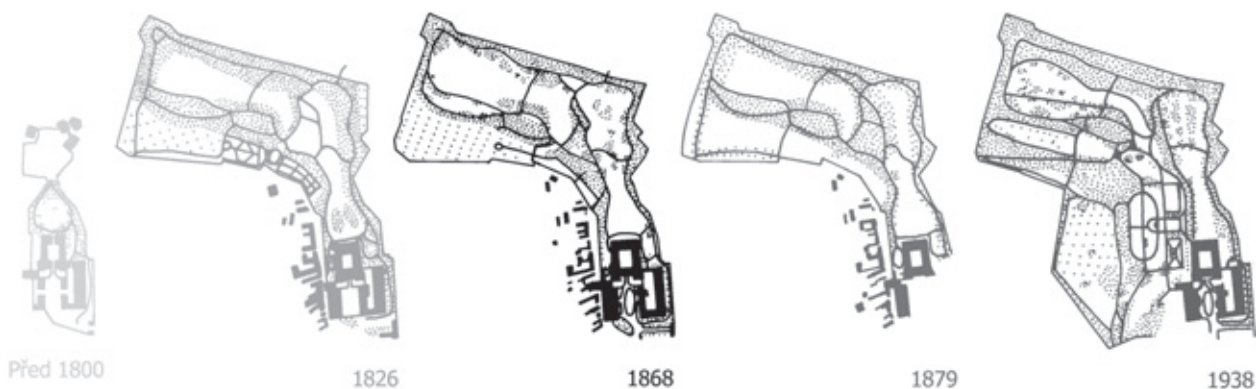
Další, i když idealizované obrazy zahrady pocházejí z fenomenálního díla Codex Liechtenstein, ilustrovaného herbáře, jehož duchovním otcem byl N. Boccio (obr. 2). Zahrada se nacházela na místě zbořené gotické části sídla. Byla vymezena fortifikační zdí. Od pravděpodobně existující další části byla oddělena mostem. Po okrajích se nacházela několikařadá tvarovaná alej lemující písčové cesty. Uprostřed byla písčová plocha se čtyřmi geometricky řešenými plochami trávniku. V centrální ose stával bazének s vodotryskem. Symetricky podle osy bylo rozestaveno šest kamenných váz. Do zámku se vstupovalo po dvouřadém monumentálním schodišti uzavírajícím centrální osu.

Za mostem byla pravděpodobně další část zahrady, jejíž dominantou býval čínský pavilon. Zahrada byla pravidelně řešena s mnoha stromy stříhanými do zaoblených kuželů uspořádanými v řadách spolu s pruhy trávniku. V zahradě se dle obrazu nacházelo několik vodních stříků. Čínský pavilon stával na místě, odkud se dodnes zachovala vyhlídka na zámek. Tato stavba se objevuje i na několika dalších vyobrazeních a na plánu z r. 1800. Na pozdějších plánech již chybí.

Zahrada byla formálně řešena až do r. 1800, z kterého se dochoval plán pravděpodobně uskutečněné krajinářské úpravy. Původní fortifikace s mostem a příkopem nebyla porušena. Vlastní park se rozkládal až za ní, v dnešní jižní části – od obvodové zdi přes údolí s loukou až na hřbet nad Žabím sklepem, kde byl již tehdy porost stromů. Pod hřbetem v dnešním suchém poldru býval až do r. 1945 sad.

V jihovýchodním bastionu býval templ s umělým *Barnabášovým vrchem*, ze kterého se do dnešních dnů zachovala pouze umělá jeskyně. U Žabího sklepa byl rybníček s kuchyňskou zahradou. Nad sklepem se nacházela ermitáž. V jižní části parku naproti zámku stával most s cestou vedoucí na *Kolonádu*.

Na mapě z r. 1808 (vroučení je neuměle opraveno na 1868) je již příkop zasypan, v kuchyňské zahradě, přibližně v místě mezi tenisovými kurty a sklepem, je po-

3. Schematický vývoj dispozice zámeckého parku ve Valticích 1800 – 1938

staven skleník. Cestní síť je oproti r. 1800 hustší. Barvábáň vrch je uváděn pouze jako grotta. Ermitáž byla taky zrušena.

V r. 1879 byla zrušena kuchyňská zahrada i rybníček, prostor byl zatravněn a pravděpodobně zde byly vysázeny i stromy. Ovocný sad nebyl již dosazován a byl rozvolňován. Skleník zůstal zachován.

Nejvýznamnější změnou v kompozici bylo vykoupení Barvířské ulice a rozšíření parku do této části. Vznikl prostor obecně nazývaný *amfiteátr* (dříve byl mylně považován za barokní divadlo). Po terénních úpravách prostor pojednaly v historizujícím duchu. Na svahu proti zámku vysázely vinohrad, který ale záhy nahradil trávník. U zámku byl založen obdélníkový parter s diagonální cestní sítí s elipsou uprostřed. Zrcadlově se řešil i parter na místě dnešního tenisového kurtu. Mezi parterem a kurtem je i dnes "rampa" v trávníku a cestami po stranách.

Poslední zahradní úpravy proběhly při výstavbě nádvoří v 80. letech 20. století. Původní svah s mlatovou cestou nahradilo monumentální schodiště s terasou, v jejímž středu je bazének. Úprava vegetace a materiálů je poplatná době vzniku. Nově se řešil i vstup do jízdárny z terasy sousedící s náměstím. Parter u zámku byl také přepracován a minimalizován včetně cestní sítě. I zde je možné provést shrnutí grafických podkladů vývoje dispozice (obr. 3).

Historie zámeckého parku ve Valticích je stejně zajímavá jako historie parku v Lednici. Návštěvníci ho však neprávem opomíjí, pravděpodobně k tomu velkou měrou přispěl i fakt, že jeho část byla dlouhá léta nepřístupná, protože ním procházelo hraniční pásmo.

Budoucnost Lednicko-valtického areálu

Souběžně s výzkumem vývoje komponované krajiny Lednicko-valtického areálu probíhala intenzivní plánovací a projekční činnost zaměřená na udržitelný rozvoj celého území. Orgány státní správy a obecně

samosprávy řešily v letech 1989 – 1999 problémy typické pro velkou část území ČR: platná územně plánovací dokumentace řešila pouze funkční a prostorové uspořádání zastavěných území jednotlivých obcí, chýběl památkový záměr pro celou chráněnou památkovou zónu, a tak docházelo k významným střetům zájmů v území. Snaha „rozklíčovat“ problémy a najít tak potřebný řád a systém správy území vedla představitele mikroregionu a dnes již bývalý Okresní úřad Břeclav k celé řadě systémových kroků.

Významným přelomem v plánování území bylo zadání strategického plánu, který byl r. 1999 rozpracován do dvou navzájem propojených kroků: *Profil mikroregionu Lednicko-valtického areálu*, zaměřený na charakteristiku mikroregionu, a *Plán péče o Lednicko-valtický areál* (Gill a kol., 1999a, 1999b). Celkovým zpracováním obou materiálů byla pověřena firma DHV CZ, s. r. o., ale skutečnými „projektanty“ bylo 38 zástupců dotčených státních orgánů, organizací a sdružení mikroregionu. Jedním ze zpracovatelů dokumentace (části *Rozvoj lidských zdrojů, ochrana životního prostředí a památková péče*) byla i Zahradnická fakulta MZLU v Lednici. Intenzivní mezioborové diskuse byly zpracovány formou SWOT-analýzy a následně byly definované rozvojové priority území včetně jejich finanční kalkulace. Tak vznikl materiál, který se mohl využít i pro podávání projektů do strukturálních fondů Evropské unie. Oba materiály odhalily nedostatky péče o památkovou zónu, zejména:

- absence základního územně plánovacího podkladu koncepčního charakteru pro celé území Lednicko-valtického areálu, který by definoval zásadní principy ochrany kulturní krajiny a jejího dalšího managementu,
- nedořešené vlastnické vztahy k půdě a potřeba komplexních pozemkových úprav,
- nutnost započítání rozsáhlých revitalizačních opatření v rámci celého areálu.

Závěry *Plánu péče o Lednicko-valtický areál* vedly obec Lednice k zadání *Urbanistické studie Lednicko-valtického areálu*. Studii, financovanou ze státní dotace, zpracovala Zahradnická fakulta MZLU v Lednici (Kučera a kol., 2000). Urbanistická studie byla dle zadání rozdělena na dvě etapy: I. etapa byla zaměřená na definování kompoziční kostry areálu a vymezení potenciálů a limitů území pro jeho další využití, II. etapa pak měla být zaměřená na konfrontaci závěrů studie se stávajícími územně plánovacími dokumentacemi a plánem významných rozvojových investic a na návrh optimálního prostorového uspořádání krajiny. Vzhledem ke změně teritoriální organizace státní správy a zániku okresů v ČR byla zpracována pouze I. etapa.

Ze závěrů *Plánu péče* vyplynul obsah zadání urbanistické studie, která se měla řešit jako krajinný plán. Přestože institut krajinného plánu v České republice neexistuje, byla právě filozofie expertního materiálu zaměřeného na zhodnocení a návrh optimálního prostorového uspořádání krajiny považovaná v dané situaci za nejvýhodnější územně plánovací materiál. Původní záměr, využít institut Územního plánu velkého územního celku, se nemohl z procesních důvodů realizovat.

Pro Urbanistickou studii byla vytvořena metodika respektující standardní postupy krajinného plánování, ale současně přistupovala k řešení území, vzhledem k jeho unikátnímu charakteru, individuálním způsobem. Strukturu studie lze z metodického hlediska rozdělit na následující části:

- rozbor a interpretace vlastností primární krajinné struktury: interpretace (včetně definování potenciálů a limitů) byly zpracovány ve dvou krocích – samostatně pro jednotlivé složky primární krajinné struktury a souhrnně pro celý geosystém na základě jeho prostorové diferenciacie, typologie a ekologické citlivosti a únosnosti,
- rozbor a interpretace vlastností sekundární krajinné struktury zaměřené na hodnocení vývoje a stavu využití země (*land use*), vypracování typologie kulturní krajiny Lednicko-valtického areálu,
- rozbor a interpretace vlastností terciérní krajinné struktury, zejména vyhodnocení vývoje a stavu krajinné kompozice a percepčních parametrů území,
- zonace území z hlediska ekologických limitů,
- zonace území pro potřeby ochrany prostorové kompozice a krajinného rázu.

Cílem urbanistické studie nebylo vytvořit materiál, podle kterého by bylo možné krajinu „rekonstruovat“ a „restaurovat“ do podoby poloviny 19. století. Lednicko-valtický areál je nejenom kulturní památkou světového významu, ale také reálnou obydlenou krajinou. Z tohoto důvodu je nutné respektovat v území změny, které jsou z hlediska společenského vývoje nevyhnutné. Na druhé straně nesmí rozvoj civilizace zničit pří-

rodní a kulturní hodnoty areálu a jeho charakter okrasného statku. Proto se autoři urbanistické studie snažili vymezit prostory, kde jsou lidské aktivity limitovány přírodními, kulturními a historickými vlastnostmi krajiny a na druhé straně prostory, které jsou relativně „bezpečné“ pro další investiční činnost (asi 20 % území).

***

Zachovalé zbytky komponovaných krajinných prostorů se v současnosti považují za významné kulturní dědictví a součást národní identity. Kulturní hodnota těchto území ovšem nespočívá pouze v poměrně vysoké koncentraci objektů stavební a zahradní architektury. Mimořádně cenné jsou zejména zachovalé prostorové vazby krajinné kompozice a její symbolické významy. Fakt, že krajina, na rozdíl od klasické stavby nebo zahrady, zákonitě mění svůj charakter v souvislosti se změnou společensko-ekonomické situace, velmi ztěžuje celkovou ochranu komponované krajiny. Použití tradičních „konzervačních“ metod památkové péče je tak z hlediska budoucího rozvoje poměrně rozsáhlých území velmi problematické.

Literatura

- Gill, R. (ed.): Profil mikroregionu Lednicko-valtického areálu. Břeclav : Okresní úřad, 1999a.
- Gill, R. (ed.): Plán péče a rozvoje Lednicko-valtického areálu. Brno : DHV CZ, 1999b.
- Kučera, P. a kol.: Urbanistická studie Lednicko-valtického areálu. 1. část: Analýza základního uspořádání území. Lednice : ZF MZLU, 2000.
- Novák, Z.: Zimní zahrada zámku v Lednici. Brno : PÚ, 1997a, s. 7.
- Novák, Z.: Lednicko-valtický areál na jižní Moravě. In: Briefing Book for International Symposium ICOMOS-IFLA Krajinné dědictví. Brno, 1997b, s. 35 – 5.
- Pejchal, M. a kol.: Zhodnocení dendrologického potenciálu zámeckého parku ve Valticích. Lednice : MZLU, 2002.
- Projekt obnovy zámeckého parku v Lednici na Moravě. Lednice : MZLU, 2003.
- Salašová, A.: Lednicko-valtický areál – vývoj a charakteristika. Zpráva dílčího úkolu VZ MSMT 451300003. Břeclav : Ústav zahradní a krajinářské architektury, 2000.
- Witzany, M.: Die marktgemeinde Eisgrub. III. díl. Lednice : Heinrich Kreuzig, 1907.
- Zatloukal, P.: Příběhy z dlouhého století. Olomouc : Muzeum umění, 2002.

Ing. Přemysl Krejčířík, PhD., Ústav biotechniky zeleně Zahradnické fakulty Mendělovy zemědělské a lesnické univerzity v Brně, Valtická 337, 691 44 Lednice, krejcirik@zf.mendelu.cz

Dr. Ing. Alena Salašová, Ústav zahradní a krajinářské architektury Zahradnické fakulty Mendělovy zemědělské a lesnické univerzity v Brně, Ul. 17. listopadu 1a, 690 02 Břeclav, salasova@zf.mendelu.cz